

Vybraná bibliografie

1. Hledá se služka pro všechno, dobrá kuchařka

- M. Ankiewiczowa, *Służba domowa*, Warszawa 1930.
- J. Badeni, *Obrazki z krakowskiej nędzy*, „Przegląd Powszechny“, październik–listopad–grudzień 1896.
- E. Bederska, *Dobra służąca, czyli co powinnam wiedzieć o służbie i na służbie*, Warszawa 1909.
- E. Bomsztyk, *Ongiś tak było*, in: P. Laskowski, *Zaczęłam filozofować, rozmyślać, szukać odpowiedzi na dręczące mnie kwestie. Wspomnienia Edwardy (Etli) Bomsztyk. Biografia, emancypacja, polityka*, „Praktyka Teoretyczna“ 2007, nr 1.
- A. Coleman Schelling, *Alicja po drugiej stronie drzwi*, Warszawa 2013.
- Gięda służby domowej*, „Express Niedzielny Ilustrowany“, 17. II. 1927.
- A. Gieysztor, *Moja Warszawa*, Warszawa 2010.
- J. Hen, *Nowolipie. Najpiękniejsze lata*, Warszawa 2011.
- F. Hoesick, *Powieść mojego życia*, t. 1, Wrocław 1959.
- K. Męczyńska, *Romana Rzepecka, jej corki i gosposia*, in: „Kronika Miasta Poznania“ 2011, nr 1.
- R. Poniat, *Służba domowa w miastach na ziemiach polskich od połowy XVIII do końca XIX wieku*, Warszawa 2014.
- Výpověď Stefanie Kaszowské, archiv Etnografického muzea v Krakově, 760, s. 1–67.
- F. Stendigowa, *Zmiana gabinetu*, „Pani Domu“ 1935, nr 13.
- M. Ulanicka, *Poradnik służby domowej*, Warszawa 1930.
- C. Walewska, *Warunki bytu i pracy służby domowej*, „Ekonomista“ 1924, z. 1.

- J. Witowska, *Ludzie i nieludzie*, Warszawa 1951. Vzpomínky Bronislawy Fijałové sdělené autorce prostřednictvím Magdaleny Bilské.
A. Zarawska, *Krakowskie służące na przełomie XIX i XX wieku*, „Rocznik Krakowski“, t. 59.

2. Sloužila k mé spokojenosti

- E. Bomszyk, *Ongiś tak było*, in: P. Laskowski, *Zaczęłam filozofować, rozmyślać, szukać odpowiedzi na dręczące mnie kwestie. Wspomnienia Edwardy (Etli) Bomszyk. Biografia, emancypacja, polityka*, „Praktyka Teoretyczna“ 2007 nr 1.
Dokumenty Agnieszki Kokoszankové – slůžky ze Sdružení katolické slůžby sv. Zity (dar A. Tańské), sign. II/1674, Etnografické muzeum v Krakově.
Výpověď sdělená autorce Małgorzatou Stelmaszczykovou.
Výpověď Zofie Sulikowské-Zeganové, Etnografické muzeum v Krakově, rukopis.
J. Witowska, *Ludzie i nieludzie*, Warszawa 1951.
Vzpomínky Bronislawy Fijałové sdělené autorce prostřednictvím Magdaleny Bilské.

3. Umění vařit na plynu

- A. Coleman Schelling, *Alicja po drugiej stronie drzwi*, Warszawa 2013.
H. Dochówna, *Zagrzebana w pracy i w śniegu...*, „Pani Domu“ 1935, nr 2.
Dom św. Zyty w Warszawie, „Dobra Gospodyni“ 1904, nr 50.
Kronika, „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1930, nr 6.
T. Kulak, *Instytucjonalne organizowanie gospodarstwa domowego*, in:
K. Sierakowska, G. Wyder (eds), *Kobieta w gospodarstwie domowym. Ziemia polskie na tle porównawczym*, Zielona Góra 2012.
B. Kwilecka, *Fragment pamiętnika brabiny Kwileckiej*, Poznań 1907.
W. Pogonowska, *Małe mateczki – małe gospodie*, „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1930, nr 5.
Výpověď Zofie Sulikowské-Zeganové, Etnografické muzeum v Krakově.
Szkola Praktyczna Dobrojewie, „Przyjacieli Slůg“ 1901, nr 7.
T. i W. Tatarkiewiczowie, *Wspomnienia*, Warszawa 1979.
Śmierć w oparach gazu poniosła przez własne niedbalstwo slůžąca Braunsztajna, „Głos Poranny“, 27. 08. 1934.
A. Zaprutko-Janicka, *Dwudziestolecie od kuchni*, Kraków 2017.
A. Żarnowska, *Slůžba domowa*, in: *Encyklopedia historii II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1999.
N. Źmichowska, *Rzecz o slůžących*, „Bluszcz“ 1867, nr 1.

4. Stojící slůžka hovoří s panstvem vstoje

- M. Ankiewiczowa, *Slůžba domowa*, Warszawa 1930.
E. Bederska, *Dobra slůžąca, czyli co powinnam wiedzieć o slůžbie i na slůžbie*, Warszawa 1909.
W. Gombrowicz, *Kuchenne schody*, in: *Bakakaj*, Kraków 1957.
P. Hulka-Laskowski, *Moj Źyrardów*, Warszawa 1934.
M. Jeziorska, U. Łęczycka-Jeziorska, *Bielizna, futra i Bracia Jabłkowscy*, Warszawa 2015.
M. Kuncewiczowa, *Dyliżans warszawski*, Warszawa 1958.
W. Miklaszewski, *Slůžąca jako zagadnienie społeczne*, Warszawa 1933.
W. Najdus, *Szkice z historii Galicji*, t. 1, Warszawa 1958.
R. Poniat, *Slůžba domowa w miastach na ziemiach polskich od połowy XVIII do końca XIX wieku*, Warszawa 2014.
Výpověď Eleonory Drożdżové, Etnografické muzeum v Krakově, 760; s. 1–67.
H. Sem, *Bez gwałtu*, „Kobieta w Świecie i w Domu“ 1928, nr 3.
M. Sikorska-Kowalska, *W „nowoczesnej niewoli“*. *Slůžba domowa na przełomie XIX i XX w.*, in: W. Puś (ed.), *Studia z historii społeczno-gospodarczej XIX i XX wieku*, t. II, Łódź 2004.
A. Słonimski, *Listy z Ameryki*, „Wiadomości Literackie“ 1935, nr 48.
Słowo w sprawie higieny slůžby domowej, „Zdrowie“ 1904, t. 4, z. 11.
M. Ulanicka, *Poradnik slůžby domowej*, Warszawa 1930.
Warszawa ma 90 000 slůžących. Cała armia pomocniczek, „Echo“, 10. 08. 1931.
J. Witowska, *Ludzie i nieludzie*, Warszawa 1951.
Vzpomínky Bronislawy Fijałové sdělené autorce Magdalenou Bilskou.
A. Zarańska, *Krakowska slůžąca na przełomie XIX i XX wieku*, „Rocznik Krakowski“, t. 59.

5. Mezi drhnutím podlah a dezertem

- M. Ankiewiczowa, *Dom jako szkoła dla slůžby*, „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1930, nr 2.
M. Ankiewiczowa, *Slůžba domowa*, Warszawa 1930.
A. Gieysztor, *Moja Warszawa*, Warszawa 2010.
Slůžební knížka Bronislawy Koszerské, digitální knihovna Polona.
M. Kurzątkowski, výpověď svědka události, multimediální knihovna, Teatr NN.
Dopis čtenářky Jadwigi Sz. časopisu „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1929, nr 2.
R. Makarewiczowa, *Podręcznik potraw i legumin*, 1900.
Odkurzacze, „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1931, nr 2.
Výpověď Zofie Sulikowské-Zeganové, Etnografické muzeum v Krakově.
Rozklad zajęć slůžącej, dopis čtenářky W. S. časopisu „Organizacja Gospodarstwa Domowego“ 1929, nr 4.

6. Kdy má Andzia vycházky?

- E. Bederska, *Dobra służąca, czyli co powinnam wiedzieć o służbie i nasłużbie*, Warszawa 1909.
Informace sdělené autorce prostřednictvím Ewy Skrzypczakové.
Informace sdělené autorce prostřednictvím Elżbiety Poklewské.
List służącej do „*Expressu Wieczornego*”. *Ogól służących nie może być odpowiedzialny za czyny jednostek*, „*Express Wieczorny Ilustrowany*”, 18. 12. 1928.
W. Miklaszewski, *Służąca jako zagadnienie społeczne*, Warszawa 1933.
Petronelo, ja cię kocham, „*Express Wieczorny Ilustrowany*”, 16. 08. 1927.
Przeszłość zbiegłego mordercy z ulicy Foksal, „*Echo*”, 4. 12. 1928,
Výpověď Zofie Sulikowské-Zeganové, Etnografické muzeum v Krakově.
K. Schleyen, *Lwowskie legendy*, Warszawa 2015.
Śmiertelny skok z 4-go piętra, „*Express Wieczorny Ilustrowany*”, 19. 02. 1930.
M. Ulanicka, *Poradnik służby domowej*, Warszawa 1930.
C. Walewska, *Moje służby, czyli dziennik Marcysi*, Warszawa 1906.

7. Po kuchyňských schodech

- Dom św. Zyty w Warszawie*, „*Dobra Gospodyni*” 1904, nr 50.
J. Ginett-Wojnarowiczowa, *Umiejętne użytkowanie przestrzeni w mieszkaniu*, „*Organizacja Gospodarstwa Domowego*” 1931, nr 8–9.
H. Grynberg, *Memorbuch*, Warszawa 2000.
Informace sdělené autorce prostřednictvím Eweliny Krzeszowské z Muzea historie Katovic.
Informace sdělené autorce prostřednictvím Marie Piradoffové-Linkové z Muzea Bankowiec v Gdyni.
H. Korn-Żuławska, *Wakacje kończą się we wrześniu*, Warszawa 1983.
M. Leśniakowska, *Modernistyka w kuchni*, „*Konteksty*” 2004, t. 28, z. 1–2.
A. Łupienko, *Dyspozycja przestrzenna mieszkań warszawskich przed 1914 rokiem*, „*Kronika Warszawy*” 2013, nr 2.
A. Szczerski (ed.), *Modernizmy. Architektura nowoczesności w II Rzeczypospolitej*, Kraków 2013.
K. Schleyen, *Lwowskie legendy*, Warszawa 2015.
F. Springer, *13 pięter*, Wołowiec 2015.
I. Tuwim, *Łódzkie pory roku*, Kraków 1956.
M. Ulanicka, *Poradnik służby domowej*, Warszawa 1930.
J. Witowska, *Ludzie i nieludzie*, Warszawa 1951.
A. Zarawska, *Krakowskie służące na przełomie XIX i XX wieku*, „*Rocznik Krakowski*”, t. 59.

8. Kasie a Marysie libají ruce

- L. Belmont, *Pan Rabski poucza*, „*Ogniwo*” 1904, nr 43.
Co tam slychać w świecie?, „*Przyjaciół Sług*” 1900, nr 2.
J. Dufurat, *Gospodarstwo domowe w świetle prywatnej korespondencji Zofii Moraczewskiej*, in: K. Sierakowska, G. Wyder (eds), *Kobieta w gospodarstwie domowym*, Zielona Góra 2012.
H. Heryngerowa, *W sprawie służących*, odczyt wygłoszony w Warszawskim Towarzystwie Higienicznym, „*Ogniwo*” 1904, nr 3.
Knižka Marianny Białkové, Státní archiv ve Varšavě, sign. 1335.
Książka dla wszystkich. Przepisy dotyczące najmu sług miejskich i wiejskich, Warszawa 1878.
G. Levy, *O najmie służby domowej*, odczyt, „*Ogniwo*” 1904, nr 25, 26, 27.
M. Piotrowska-Marchewa, *Projekty modernizacji ustawodawstwa dotyczącego służby domowej w Polsce międzywojennej. Przyczynek do dziejów służby domowej*, in: T. Kulak (ed.), *Od Napoleona do Stalina. Studia z dziejów XIX i XX wieku*, Toruń 2007.
Výpověď Eleonory Drożdżové, Etnografické muzeum v Krakově, sign. 760; s. 1–67.
A. Zarawska, *Krakowskie służące na przełomie XIX i XX wieku*, „*Rocznik Krakowski*”, t. 59.

9. Bezdětné matky

- Spisy města Poznaň, 14593, Státní archiv v Poznani.
Spisy okresního soudu v Jarocině, sign. 741, Státní archiv v Kališi.
Spisy okresního soudu v Poznani, sign. 742, Státní archiv v Kališi.
Spisy okresního soudu v Jarocině, sign. 175, Státní archiv v Kališi.
Spisy okresního soudu v Jarocině, sign. 113, Státní archiv v Kališi.
Spisy okresního soudu v Jarocině, sign. 359, Státní archiv v Kališi.
Miałem 12 lat, gdy uwiodła mnie służąca, rozhovor s Witoldem Pyrkoszem; „*Super Express*”, 1. 7. 2013.
Nieszczęsna matka rzuciła swe dziecko do dołu kloacznego, „*Ilustrowana Republika*”, 19. 8. 1928.
M. Śliwińska, *Wyspiański. Dopóki starczy życia*, Warszawa 2017.
Zniewolenie pięcioletniego chłopca, „*Express Wieczorny*”, 10. 9. 1926.
Zwyrodniała służąca zaraziła 9-letniego chłopca weneryczną chorobą, „*Głos Poranny*”, 23. 11. 1923.

10. Může být katolická služka veselá?

- ks. K. Bisztyga, *Czy sługa katolicka może być wesolą?*, „*Przyjaciół Sług*”, październik–grudzień 1930.
Co tam slychać w świecie?, „*Przyjaciół Sług*” 1902, nr 3.

Henrykowa Dziewicka ze Stowarzyszenia św. Zyty w Krakowie, „Przyjaciel Sług“ 1904, nr 1.

M. Macieszyna, *Pamiętnik płocczanki*, Płock 1996.

Ostatnia wola matki, „Przyjaciel Sług“ 1898, nr 1.

M. Piotrowska-Marchewa, *Pod patronatem Kościoła i w ogniu walki klasowej. Związki zawodowe żeńskiej służby domowej w II Rzeczypospolitej*, in: *Działaczki społeczne, feministki, obywatelki...*, t. II, *Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich po roku 1918 (na tle porównawczym)*, Warszawa 2010.

M. Piotrowska-Marchewa, „Trzech masz wrogów, którzy czybają na zabicie twojej duszy...“. *Problem zagrożeń moralnych w życiu i pracy służących w polskich poradnikach i prasie dla służby domowej na przełomie XIX i XX wieku*, in: A. Żarnowska, A. Szwarc (eds), *Kobieta i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX. Zbiór studiów*, Warszawa 2006.

Sprawozdanie Stowarzyszenia Katolickiej Służby Żeńskiej pod wezwaniem św. Zyty, *Archiwum Narodowe w Krakowie*, sign. 96.

J. Stabińska, *Charyzmat służby*, Warszawa 1988.

Statut Stowarzyszenia Sług Katolickich, 1900, digitální knihovna KUL.

Z łowowskiego stowarzyszenia im. św. Zyty, „Przyjaciel Sług“ 1905, nr 1.

11. Už k nikomu se takto nepřipoutám

K. Grodziska, współpraca A. Rudnik, *Krakowianki zapomniane*.

O niezwykłych paniach pochowanych na Cmentarzu Rakowickim 1803–1920, Kraków 2011.

M. Komorowska, *Ignacy Jan Paderewski i Marcella Sembrich-Kocbańska w przyjaźni muzycznej i w działaniach na rzecz odrodzenia Polski*, www.maestro.net.pl

Dopisy Marynie Zajacowé. Z archivu rodiny Rogalových.

Filmové materiály poskytnuté autorce Radkou Franczakovou.

Pamięci zasłużonych zmarłych. Ś.p. Katarzyna Habas, „Głos Dziewcząt Polskich“ 1930, nr 2.

Výpověď sdělená autorce Elżbietou Poklewskou.

Výpověď sdělená autorce Ewou Skrzypczakovou.

Rodzina przemysłowca łódzkiego popelnila samobojstwo, „Express Wieczorny Ilustrowany“, 28. 4. 1934.

Rozhovor s Teresou a Joannou Skworzovými.

Służąca opiekunką i towarzyszką państwa, „Głos Dziewcząt Polskich“ 1930, nr 3.

Tajemnica tragedii w rodzinie dr Damma, „Express Wieczorny Ilustrowany“, 29. 04. 1934.

Závěť Kazimiera Hłakowiczówny, poskytnutá autorce dědicem Zbigniewem Wołkem.

12. Štiť se hřichu jako hada

A. Aleksandrowicz, *Stanisław Alexandrowicz*, „Cracovia Leopoldis“ 2015, nr 3. Akta Antoniego C., sign. 63/208/0/4/8942, sign. 8942, archiv v Suwałkách. Akta Jakuba G., sign. 8/300/0, Sąd Okręgowy w Częstochowie, archiv v Čenstochové.

Akta Józefa M., sign. 63/208/0/4/7858, sign. 7858, archiv v Suwałkách. Národní archiv v Krakově, soubor č. 8/300, jedn. 261.

W. Chodecki, *Co pcha służące w objęcia prostytutki*, „Zdrowie“ t. 6.

F. Hoesick, *Powieść mojego życia*, Wrocław 1959, t. 1.

K. Janicki, *Epoka bipokryzji. Seks i erotyka w przedwojennej Polsce*, Kraków 2015.

T. Męczkowska, *Służąca a prostytutka*, Warszawa 1906.

I. Moszczeńska, *Czego nie wiemy o naszych synach*, Warszawa 1904.

Rady dla kucharek przez Walerego Wielogłowskiego, „Przyjaciel Sług“ 1898, nr 1.

K. Riedl, *Pamiętka dla dziewcząt służących i pracujących osobliwie po miastach*, Warszawa 1910.

Służąca a prostytutka, „Świat Płciowy“, 1905, z. 3.

Związał jej ręce i okręcił głowę prześcieradłem, „Dziennik Białostocki“, 19. 6. 1923.

13. Jenom ne u židů

E. Bomszyk, *Ongiś tak było*, in: P. Laskowski, *Zaczęłam filozofować, rozmyślać, szukać odpowiedzi na dręczące mnie kwestie. Wspomnienia Edwardy (Eti) Bomszyk. Biografia, emancypacja, polityka*, „Praktyka Teoretyczna“ 2007, nr 1.

B. Gorecka, *Christian Maidservants in Jewish Households in Early 20th Century Poland*, „Kwartalnik Historii Żydów“ 2016, nr 3.

A. Hartglas, *Na pograniczu dwóch światów*, Warszawa 1996.

J. Jeleński, *O zapisie Żyda Sterna. W sprawie służby katoliczek u Żydów*, Warszawa 1903.

A. Landau-Czajka, *Syn niech będzie Lech. Asymilacja Żydów w Polsce międzywojennej*, Warszawa 2006.

Polak-Katolik, *O żydowskim niebezpieczeństwie*, „Głos Dziewcząt Polskich“ 1930, nr 1.

Výpověď sdělená autorce Małgorzatou Stelmaszczykovou.

M. Rozenblum, výpověď očitého svědka, multimediální knihovna, Teatr NN.

D. Schreibaum, *Na szczyt samotnej góry*, Warszawa 2001.

14. Sloužící soudružky pozor!

- Częstochowianka, *Nasza mównica. Ustawa o służbie domowej*, „Bluszcz“ 1930, nr 8.
- K. Hłakowiczówna, *Rzecz o kocmoluchach i perle*, „Kronika Polski i Świata“ 1938, nr 23.
- Ż. Kormanowa, *Z działalności związkowej pracownic domowych w Warszawie na Żoliborzu (1931–1939)*, „Kwartalnik Historii Ruchu Zawodowego“ 1975, z. 4.
- W. Mierzecki, *Praca zarobkowa kobiet w środowisku robotniczym w Polsce międzywojennej*, in: A. Żarnowska, A. Szwarc (eds), *Równe prawa i nierówne szanse. Kobiety w Polsce międzywojennej*, Warszawa 2000.
- Odezwa PPS do służby domowej*, digitální knihovna Polona.
- Od popychadla do pomocnicy domowej z dyplomem*, „Bluszcz“ 1932, nr 6.
- Pani Elżbieta, *Pani i służąca*, „Bluszcz“ 1930, nr 6.
- M. Piotrowska-Marchewa, *Pod patronatem Kościoła i w ogniu walki klasowej. Związki zawodowe żeńskiej służby domowej w II Rzeczypospolitej*, in: *Działaczki społeczne, feministki, obywatelki...*, t. II, *Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich po roku 1918 (na tle porównawczym)*, Warszawa 2010.
- M. Piotrowska-Marchewa, *Projekty modernizacji ustawodawstwa dotyczącego służby domowej w Polsce międzywojennej. Przyczynek do dziejów służby domowej*, in: T. Kulak (ed.), *Od Napoleona do Stalina. Studia z dziejów XIX i XX wieku*, Toruń 2007.
- Projekt ustawy o służbie domowej*, Archiv Sejmu; Zákonodárny Sejm, tisk 1834.
- R. Rey, *Rzykosne eksporty i mieszkaniowe smętki*, „Ilustrowany Kuryer Codzienny“, 5. 6. 1938.
- Stenogram ze zasedání zákonodárneho Sejmu z 6. 12. 1921, Archiv Sejmu, sign. IP 2809–2819.
- M. Świeżyńska, *Nasza mównica. W sprawie służby domowej. W odpowiedzi Częstochowiance*, „Bluszcz“ 1930, nr 12.
- C. Walewska, *Warunki bytu i pracy służby domowej*, „Ekonomista“ 1924, z. 1. *Warunki do spełniania przy rekrutacji służących Polek do Holandii*; ministerstvo zahraničních věcí, archiv nových spisů, sign. 9671.

15. Hrdinné či nepřátelské

- Ringelblumův archiv, Židovský historický institut, internetový přístup.
- H. Aszkenazy-Engelhard, *Pragnęłam żyć*, Warszawa 1991.
- A. Domańska, *Grzybowska 6/10. Lament*, Warszawa 2016.
- J. Gross, *Sąsiedzi. Historia zagłady żydowskiego miasteczka*, Sejny 2000.
- A. Hartglas, *Na pograniczu dwóch światów*, Warszawa 1996.
- Historie rodiny Zalewských ze stránky sprawiedliwi.org.

Informace sdělené autorce prostřednictvím Krzysztofa Jakubowského z „Gazety Mławskiej“.

Informace sdělené autorce prostřednictvím Renaty Skorczyńskiej.

Informace sdělené autorce prostřednictvím Zuzanny Wartenbergové.

M. Iskra, *Jak Karolcia żydowskie dzieci ratowała*, „Gazeta Krakowska“, 2. 03. 2001.

Karolina Sapetová – informace ze stránky Yad Vashem.

I. Krzywicka, *Wyznania gorszycielki*, Kraków 2009.

A. Krzywicki, *Diabelski młyn*, Warszawa 2005.

Výpověď Karoliny Sapetové, archiv Židovského historického institutu, 301/579.

Výpověď Marianny Cebulské, Židovský historický institut, 3014441.

E. Ringelblum, *Stosunki polsko-żydowskie podczas drugiej wojny światowej*, Warszawa 1988.

S. Staszewska, *Dni grozy*, Montreal 2006.

H. Szereszewska, *Krzyż i mezuz*, Warszawa 1993.

A. Żabińska, *Ludzie i zwierzęta*, Warszawa 2010.

16. V novém světě

M. Dąbrowska, *Dzienniki 1914–1965*, Warszawa 2009.

Výpověď sdělená autorce prostřednictvím Elżbiety Poklewské.

Výpověď sdělená autorce prostřednictvím Joanny Skworzové.

Výpověď sdělená autorce prostřednictvím Małgorzaty Stelmaszczykové.

Výpověď sdělená autorce prostřednictvím Urszuly Zaborowské.

J. Witowska, *Ludzie i nieludzie*, Warszawa 1951.

Vzpomínky Bronisławy Fijałové sdělené autorce vnučkou Magdalenou Bilskou.

Zdroje ilustrací

- s. 17 soukromý archiv Katarzyny Męczyńské
- s. 21, 36, 39, 43, 94, 130, 151, 187 Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie
- s. 28 Wydawnictwo M. Arcta
- s. 49, 56, 71, 234, 255, 303 Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC)
- s. 53, 136, 146, 181, 193, 251, 275, 288, 340 Polona.pl (Biblioteka Narodowa)
- s. 79-80 Dom Towarowy Bracia Jabłkowscy S.A.
- s. 110, 112 Europeana.eu
- s. 162, 175, 262, 271, 315 Wikimedia Commons
- s. 201 Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
- s. 213, 215, 219, 348 soukromý archiv Teresy a Joanny Skworz
- s. 331 Wikimedia Commons / Bundesarchiv, Bild 101I-134-0771A-39 Zermin